

УДК 378.046.091.113

СТРУКТУРНО-КОМПОНЕНТНА МОДЕЛЬ ДЕОНТОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ В УНІВЕРСИТЕТАХ

Задорожна-Княгницька Л.В.

Маріупольський державний університет

У статті обґрунтовано розроблену автором модель деонтологічної підготовки менеджерів освіти в університетах. Основною метою її розробки є поетапна реалізація її змісту й формування деонтологічної компетентності як чинника належного виконання професійного обов'язку. Розкрито комплекс методологічних підходів (системний, особистісний, аксіологічний, діяльнісний, синергетичний, деонтологічний, компетентісний) та систему принципів (методологічних, спеціальних, специфічних), на яких будується модель. Описано її гносеологічну, дескриптивну, трансляційну, пояснювальну, прогностичну функції. В обґрунтованій структурно-компонентній моделі відображено взаємозв'язок таких блоків: організаційно-цільового, теоретично-змістового, діяльнісно-формувального, результативно-оцінювального.

Ключові слова: деонтологічна компетентність, деонтологічна підготовка, модель деонтологічної підготовки, компонент моделі, функції моделі, методологічний підхід.

Постановка проблеми. Підвищення ролі освіти у ситуації суспільно-економічних та соціально-культурних викликів, що стоять сьогодні перед Україною, обумовлює вдосконалення процесів управління цією галуззю, посилення професійної відповідальності менеджера освіти за власну діяльність та діяльність закладу освіти в цілому. Зазначене актуалізує необхідність вирішення проблеми деонтологічної підготовки менеджерів освіти.

Однак, як засвідчує аналіз сучасної практики професійної підготовки менеджерів освіти в університетах, навчальний процес, як правило, зорієнтований на їх фахову підготовку і не спрямований на формування деонтологічних орієнтирів магістрів управління освітою. Відтак виникла суттєва суперечність між суспільною потребою підвищення ефективності управлінської діяльності, підвищення вимог до професійної поведінки керівників у мінливих умовах функціонування закладу освіти як відкритої соціальної системи та наявним рівнем деонтологічної готовності до професійної управлінської діяльності.

Необхідність вирішення зазначеної суперечності актуалізує розробку та впровадження моделі деонтологічної підготовки менеджерів освіти, яку слід розглядати з позиції реалізації компетентісного підходу, що відображає інтегральний прояв професіоналізму, який конкретизується у певній системі знань, умінь, готовності до професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття моделі професійної підготовки науковцями аналізується з різних позицій. Зокрема вона розглядається, як:

– аналог, копія оригіналу або фрагменту дійсності, який на певних умовах відтворює структуру і деякі властивості оригіналу, які цікавлять дослідника [1, с. 237];

– речова, знакова або уявна система, що відтворює, імітує, відображає принципи внутрішньої організації або функціонування, певні властивості, ознаки чи (та) характеристики об'єкта дослідження [12, с. 236],

– аналогія, проміжна ланка між висунутими теоретичними положеннями та їх перевіркою у реальному педагогічному процесі [4, с. 34];

– певний еталон фахівця, який повинен бути підготовлений у закладі вищої освіти й який відповідає сучасним вимогам суспільства [6, с. 25];

– аналог певного фрагмента природної або соціальної реальності, яка слугує для збереження і розширення знань про оригінал, його властивості й структуру, для перетворення його і управління ним [11, с. 25];

– уявна або матеріально-реалізована система, котра відображає або відтворює об'єкт дослідження (природний чи соціальний) і здатна змінювати його так, що її вивчення дає нову інформацію стосовно цього об'єкта [9, с. 516].

Науковці вважають, що загальна модель професійної підготовки має охоплювати: загальне уявлення про цілі діяльності фахівця; поняття про ті функції, до виконання яких він повинен бути підготовлений, про результати підготовки фахівця в умовах компетентісного підходу та його індивідуальні якості, що повинні бути сформовані як професійно значущі; уявлення про нормативні умови, в яких ця діяльність повинна відбуватися; навички прийняття рішень, пов'язаних із виконанням професійної діяльності; навички роботи з інформацією, що забезпечує успішність діяльності; формування уявлень про особистий зміст діяльності [5; 9; 12; 18].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на доволі глибоку розробленість вітчизняними науковцями проблем моделювання професійної підготовки фахівців, питання моделі їх деонтологічної підготовки є недостатньо розробленими. Вони є предметом досліджень В.Ю. Артемова, М.П. Васильєвої, І.П. Камінської, Ю.П. Никоненко, І.Й. Старовойт, С.С. Хлестової, Л.Л. Хоружої, в яких розглядаються питання деонтологічної підготовки майбутніх психологів, учителів початкової школи, офіцерів. Разом із тим у сучасній педагогічній науці відсутні роботи, в яких цілеспрямовано розкриваються проблеми деонтологічної підготовки менеджерів освіти.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є обґрунтування структурно-компонентної моделі деонтологічної підготовки менеджерів освіти в університетах як складної системи перетворення концепції деонтологічної підготовки з відповідною інтерпретацією цільової, змістової, процесуальної та результативної складових.

Виклад основного матеріалу. Основною метою розробки структурно-компонентної моделі деонтологічної підготовки менеджерів освіти в університетах є поетапна реалізація її змісту й формування деонтологічної компетентності як чинника належного виконання професійного обов'язку. Вона є адекватною реальній дійсності професійної підготовки фахівців за спеціальністю 073 Менеджмент (Управління закладом освіти), розкриває її складову, якою є деонтологічна підготовка, як цілісну систему у вигляді єдності компонентів деонтологічної підготовки, доступну для аналізу й корекції, відображає структурно-функціональну відповідність між моделлю та модельованим об'єктом. Її відносна неповнота, обмеженість, суб'єктивність та гіпотетичність корегуються відкритістю процесу деонтологічної підготовки, постійним контролем її перебігу упродовж здійснюваного дослідження.

Авторська структурно-компонентна модель деонтологічної підготовки менеджерів освіти в університетах є:

- за рівнем формалізації – концептуальною (втілює традиційні й нові концепції, виявлені у процесі дослідження; розкриває змістове наповнення та встановлює причинно-наслідкові зв'язки між компонентами аналізованої системи; формалізує алгоритм реалізації деонтологічної підготовки менеджерів освіти як об'єкта моделювання, який відображає авторське бачення проблеми);

- за цілями і завданнями – дескриптивною (грунтується на описі й аналізі процесу деонтологічної підготовки менеджерів освіти; розкриває можливості використання позитивного зарубіжного досвіду деонтологічної підготовки менеджерів освіти у вітчизняну освітню практику) та прогностична (окреслює ймовірний результат деонтологічної підготовки як деонтологічну готовність здобувача вищої освіти за спеціальністю 073 Менеджмент (Управління навчальним закладом));

- за зорієнтованістю – процесуальною (передбачає з'ясування основних етапів реалізації деонтологічної підготовки менеджерів освіти, її сутності й змісту, методичного забезпечення, пріоритетних форм навчання, визначення характеру педагогічних взаємин між викладачами та здобувачами вищої освіти); функціональна (виділяє особливості деонтологічної підготовки як підсистеми, складової професійної підготовки менеджерів освіти, що взаємодіє із зовнішнім середовищем; визначає оптимальні напрями педагогічного впливу для досягнення бажаної мети); структурна (виокремлює елементи освітньої системи, підсистеми навчального процесу, комплекс взаємопов'язаних компонентів деонтологічної готовності менеджерів освіти);

- за чинником часу – динамічною (відображає якісні перетворення особистості менеджера освіти відповідно до зростаючих вимог до його особистості, запитів суспільства щодо професійної підготовки керівників навчальних закладів нової генерації);

- за рівнем модельованої системи – мезомоделлю (окреслює систему організаційно-педагогічних умов забезпечення реалізації деонтологічної підготовки менеджера освіти як процесу й формування його деонтологічної компетентності як результату цього процесу; передбачає інтеграцію зусиль усіх суб'єктів професійної підготовки).

Таким чином, авторська модель деонтологічної підготовки менеджерів освіти в університетах розглядається як цілісна система, основними характеристиками якої є дискретивність, продуктивність, функціональність, структурність, динамічність. Її структурними складовими є цільовий, теоретико-методологічний, змістово-процесуальний, аналітико-результативний, критеріально-оцінювальний компоненти.

У межах цільового компоненту визначено мету деонтологічної підготовки, яка полягає у формуванні й розвитку деонтологічної компетентності як комплексної суб'єктивної характеристики, що визначає деонтологічну готовність менеджера освіти до управлінської діяльності, рівень сформованості знань та способів діяльності, необхідних для прийняття ефективних рішень у деонтологічно детермінованих ситуаціях професійної взаємодії.

Зазначена мета конкретизується у комплексі наступних завдань:

- розробка деонтологічного компоненту змісту дисциплін загальної та професійної підготовки нормативного й варіативного циклів, що забезпечують формування деонтологічного світогляду, деонтологічних знань, деонтологічної спрямованості особистості здобувача вищої освіти за спеціальністю 073 Менеджмент (Управління закладом освіти);

- забезпечення повноти й комплексності формування й розвитку деонтично-актуальних умінь та навичок магістранта через інтеграцію навчальної, науково дослідної, виробничої діяльності;

- розробка й упровадження технологій, засобів, методів та організаційних форм навчання менеджера освіти, що забезпечують формування в нього моральних цінностей та відповідних якостей;

- виявлення організаційно-педагогічних умов забезпечення формування деонтологічної компетентності менеджерів освіти в університетах;

- надання допомоги у розробці алгоритму індивідуальної управлінської поведінки й діяльності на деонтологічній основі.

Теоретико-методологічний компонент моделі деонтологічної підготовки вміщує її концептуальні положення, комплекс принципів, наукових підходів до організації та здійснення деонтологічної підготовки менеджерів освіти в університетах. Вона ґрунтується на авторській концепції деонтологічної підготовки, яка є складовою професійної підготовки магістрів управління освітою як частини неперервної педагогічної освіти. У відповідності до зазначеної концепції структурно компонентна модель деонтологічної підготовки менеджерів освіти базується на комплексі методологічних підходів (системному, особистісному, аксіологічному, діяльнісному, синергетичному, деонтологічному, компетентісному) та системі принципів (методологічних спеціальних та специфічних).

Методологічні принципи витікають з особливостей розвитку національної системи освіти й відображають загальні підходи до підготовки здобувачів вищої освіти у цілому. Їх зміст відображено в нормативній базі з питань організації навчального процесу у закладі вищої освіти (доступність вищої освіти і рівність умов кожної людини для повної реалізації її здібностей, талан-

ту, всебічного розвитку; гуманізм, пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей; інтеграція системи вищої освіти України у світову систему за умов збереження і розвитку досягнень та традицій української вищої школи; інтеграції освіти та науки, ступеневість, єдність й наступність процесу здобуття вищої освіти за освітніми рівнями) [13; 14; 15], а також у дослідженнях вітчизняних науковців (демократизація, гуманітаризація, фундаменталізація, інноваційність, цілісність та інтегрованість, індивідуалізація й диференціація, інноваційність, принцип національного і регіонального підходу, відповідність підготовки потребам особи, суспільства, держави, пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей, фундаменталізація, випереджальний характер тощо.

Спеціальні принципи, що розкривають особливості професійної підготовки менеджерів освіти, обґрунтовано у наукових працях В.Є. Береки, С.С. Вітвицької, Л.І. Даниленко, С.А. Калашнікова, Л.М. Кравченко, В.Е. Луначека, Т.М. Сорочан та ін. [2; 4; 7; 8; 10; 16; 17]. На основі узагальнення праць зазначених науковців виділено комплекс наступних принципів професійної підготовки керівників навчальних закладів:

- принципи систематичності й неперервності, що розкриває органічний зв'язок та взаємозалежність професійної та деонтологічної підготовки менеджерів освіти;

- принцип діяльнісного підходу, що стверджує активну роль здобувача вищої освіти в засвоєнні ним професійних знань, формуванні вмінь та навичок, єдність його свідомості й діяльності, усвідомленості ним цілей та змісту професійної підготовки;

- принцип системного підходу, що розкриває сутність професійної підготовки керівника навчального закладу як системи через її цілеспрямованість, цілісність, складність, множинність);

- оптимального поєднання теоретичного і практичного компонентів професійної підготовки;

- принцип діалогічності, що передбачає інтеріоризацію ззовні заданих завдань у внутрішню зумовлені особистісні смисли, концентрацію на пошуках істини й особистісного смислу, діалогічну позицію викладача й студента в педагогічному процесі, надання йому відкритості, використання адекватних сутності діалогу методів і форм навчання).

Специфічні принципи обумовлені закономірностями деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів та відображають її особливості. До таких належать:

- соціокультурні принципи, які відповідають закономірності соціокультурної обумовленості деонтологічної підготовки (міждисциплінарності у забезпеченні деонтологічної підготовки; інтеграції систем, підходів, напрямів, змісту освітніх програм, різних навчальних дисциплін або їх елементів у межах освітньої програми; упродовження норм деонтології в соціокультурне середовище навчального закладу);

- організаційні принципи, які відповідають закономірності організації деонтологічної підготовки (єдності теорії управлінської деонтології та деонтологічної практики, тісної співпраці магістратури і сфери професійної діяльності, інтеграції та взаємодії теорії та практики менеджменту в освіті й управлінської деонтології, деон-

тологічної рефлексивної спрямованості процесу навчання менеджерів освіти, морального вибору, системності розвитку управлінської деонтології);

- принципи результативності деонтологічної підготовки, які відповідають закономірності результативності (аксіологізації, метарівневої компетентності, професіоналізму).

Комплекс зазначених вище принципів у межах структурно-компонентної моделі забезпечує міцну основу для організації та здійснення ефективної деонтологічної підготовки.

Теоретичним підґрунтям структурно-компонентної моделі слугували вітчизняні здобутки у галузі підготовки менеджерів освіти в університетах України, наукові доробки вчених, присвячені концептуальним засадам багаторівневої педагогічної освіти, а також її моделюванню за окремими аспектами, що ґрунтується на системно-структурному, програмно-цільовому, професійно-діяльнісному, професійно-особистісному, особистісно-зорієнтованому підходах, С.С. Вітвицька, І.А. Зязюн, С.А. Калашнікова, С.О. Сисоєва, І.В. Соколова, Л.П. Суценко, М.Г. Чобітько, В.В. Ягупов та ін.). Враховано й міжнародний досвід підготовки менеджерів освіти.

Відповідно до авторської концепції, структурно-компонентна модель деонтологічної підготовки менеджерів освіти в університетах розкриває її гносеологічну, дескриптивну, трансляційну, пояснювальну, прогностичну функції. Розглянемо їх детальніше.

Гносеологічна функція пов'язана з розумінням сутності деонтологічної підготовки як пізнання системи соціально та історично зумовлених норм і принципів управлінської діяльності, в яких найбільш повно розкривається взаємозв'язок понять «професіоналізм», «професійний обов'язок», «належна професійна поведінка» тощо. Тобто, вона дає можливість встановити суттєві змістові характеристики деонтологічної підготовки менеджерів освіти, що, у даному випадку, є системою організованої безлічі форм і методів одержання, систематизації, аналізу та перевірки деонтологічних знань, системою методів і прийомів для фіксації ціннісних установок щодо деонтологічних знань. Гносеологічний аспект деонтологічної підготовки менеджерів освіти розкривається в контексті таких понять, пов'язаних з навчанням, як «розуміння», «засвоєння», «усвідомлення», «інтерпретація», «поняття», «пояснення», «сенс» та ін.

Гносеологічна функція деонтологічної підготовки пов'язана з дескриптивною, яка полягає у тому, щоб за рахунок абстрагування від реалій кожного окремого закладу вищої освіти пояснити специфіку та зміст деонтологічної підготовки менеджерів освіти.

Трансляційна функція деонтологічної підготовки реалізується через передачу деонтологічно значущого професійного досвіду в межах суб'єкт-суб'єктної взаємодії, спрямованого на формування деонтологічної компетентності у діапазоні, прийнятному для даної професії. Одним із суб'єктів такої взаємодії є здобувач вищої освіти, який бере участь у реалізації моделі деонтологічної підготовки, здійснює цілепокладання, планує й корегує власну діяльність щодо засвоєння деонтологічно значущого досвіду, формує та реалізує власну пізнавальну стратегію.

Іншим суб'єктом такої взаємодії є викладач, який презентує необхідний для засвоєння досвід, мотивує й скеровує діяльність магістранта щодо його засвоєння. Зазначимо, що саме ця суб'єктивна складова викладача вищої школи актуалізує деонтологічну складову його професійної діяльності, оскільки в зазначеному контексті він є своєрідним деонтичним зразком для магістрантів через демонстрацію власної професійної поведінки та належного виконання професійного обов'язку.

Функція трансляції, разом з тим, має свої особливості у передачі навчальної інформації, – вона передбачає обов'язковий вибір та відбір необхідного для засвоєння здобувачами вищої освіти матеріалу з теорії управлінської деонтології.

Пояснювальна функція, що виступає у поєднанні з попередніми, полягає в розкритті зв'язків між встановленими в процесі реалізації моделі фактами й залежностями, вона виконує роль начального передствлення, показує тенденцію змін в описі властивостей досліджуваного об'єкта. У роботі М.П. Васильєвої, присвяченій розкриттю теоретичних основ деонтологічної підготовки педагога, таким об'єктом виступає здійснюване студентом перетворення в умовах деонтологічної підготовки щодо власної нормативної професійної поведінки в різних ситуаціях [3, с. 237]. Такий об'єкт зорієнтований на формування професійно-педагогічної спрямованості на здійснення нормативної професійної поведінки; формування стійкої мотивації, спрямованої на удосконалення власної професійної поведінки; оволодіння знаннями у галузі деонтології, вміннями й навичками здійснення нормативної поведінки в різноманітних ситуаціях практичної професійної діяльності; на конкретні дії щодо подолання суперечностей між бажаною і реальною професійною поведінкою.

Прогностична функція дає можливість передбачати майбутній розвиток подій у межах організації та здійснення деонтологічної підготовки. За допомогою означеної функції можна передбачити перспективний розвиток окремих педагогічних технологій як найбільш ефективних для формування деонтологічної компетентності менеджерів освіти. Особливо значущою ця функція виступає в контексті визначення предмету діяльності студентів у процесі деонтологічної підготовки, яким є стратегія і тактика власної нормативної поведінки в межах різних ситуацій управлінської взаємодії на основі засвоєних деонтологічних принципів, норм, вимог, що містяться в документах деонтологічного характеру.

Змістово процесуальний компонент деонтологічної підготовки менеджерів освіти містить деонтологічну складову змісту навчальних дисциплін загальної та професійної підготовки, педагогічні умови й етапи деонтологічної підготовки, а також форми, методи й засоби навчання. Зрозуміло, що реалізація мети залежить від змістового наповнення навчальних дисциплін, яке повинно ґрунтуватися на відповідних принципах відбору змісту освіти, зокрема: науковості, інноваційності, якості, гнучкості, емоційного сприйняття, гуманістичної спрямованості та особистісної орієнтації тощо, інтегративності, ґрунтовну характеристику яких подаємо в наступних розділах дослідження.

Деонтологічна підготовка менеджерів освіти в університетах має бути спрямованою на узгодженість та органічне поєднання нормативно-правової та нормативно-особистісної складової, що досягається через упровадження спеціальної дисципліни «Управлінська деонтологія» та через інтеграцію змістових модулів дисциплін з деонтологічною компонентою, застосування інформаційних і комунікативних технологій для формування у магістрів деонтологічної готовності до управління закладом освіти.

Процес деонтологічної підготовки розглядається як система послідовних етапів формування деонтологічної готовності: мотиваційно-цільового, інформаційно-когнітивного, операційно-діяльнісного, рефлексивно-оцінювального.

Мотиваційно-цільовий етап передбачає пріоритет ціннісно-мотиваційних цілей навчальної діяльності; мотивування та стимулювання магістрантів-менеджерів освіти до оволодіння деонтологічно виправданою професійною поведінкою; потребу в постійному особистісному й професійному саморозвитку; усвідомлення мотиву належного виконання професійного обов'язку як такого, що виконує смислоутворювальну функцію в самостійній управлінській діяльності.

Інформаційно-когнітивний етап передбачає формування у магістрантів цілісного образу професійної поведінки менеджерів освіти шляхом засвоєння знань про:

- цілі та завдання, об'єкт і предмет управлінської деонтології, її категорії;
- зміст професійного обов'язку менеджерів освіти, основні нормативні вимоги до нього як основу професійної поведінки;
- сутність та зміст професійної відповідальності менеджерів освіти;
- сутність деонтологічної готовності менеджерів освіти до виконання професійних функцій, її показники;
- умови організації оптимального управління закладом освіти на деонтологічних засадах;
- роль рефлексії в діяльності менеджерів освіти;
- особливості формальних та неформальних відносин в управлінській діяльності, правила неформального спілкування;
- пріоритетні стратегії, шляхи й форми професійно-деонтологічного самовдосконалення керівника тощо.

Операційно-діяльнісний етап передбачає формування у магістрантів деонтологічних умінь (визначати деонтологічно допустимі дії в межах власної поведінки; використовувати раціональні способи правового регулювання управлінських відносин; протистояти діям, що суперечать принципам управлінської деонтології, усвідомлювати правову відповідальність за дії, які суперечать нормам професійної етики й деонтології; захищати і впроваджувати відносини в управлінській діяльності в суворій відповідності з правовими й розпорядчими принципами законності; організовувати діяльність та спілкування в трудовому колективі на деонтологічних засадах тощо).

Рефлексивно-оцінювальний етап передбачає саморефлексію професійної поведінки магістранта, контроль, оцінювання результатів його управлінської діяльності, визначення напрямів діяльності керівника навчального закладу на якісно

новому рівні. На цьому етапі доцільно використовувати технології проблемного, активного та креативного навчання, різноманітні види, форми і методи контролю, самоконтролю і взаємоконтролю.

Формування деонтологічної компетентності відбувається у процесі застосування активних форм навчання з деонтологічною насиченістю (проблемна лекція та лекція-прес-конференція, лекція із запланованими помилками, семінар-дискусія, семінар-ділова гра, практикум з моделюванням деонтологічно орієнтованих професійних ситуацій, деонтологічний тренінг тощо). Ефективним засобом деонтологічної підготовки є інтерактивні методи, інформаційні, комунікаційні, проєктивні технології навчання.

Аналітико-результативний компонент деонтологічної підготовки менеджерів освіти в університетах відображає сформованість складових, які забезпечують його деонтологічну готовність – ціннісно-мотиваційного, когнітивного, технологічного.

Критеріально оцінювальний компонент моделі деонтологічної підготовки менеджерів освіти в університетах містить у собі критерії оцінювання та рівні сформованості деонтологічної готовності керівника навчального закладу, механізм моніторингу її якості.

При розробці критеріїв якості як інтегративної характеристики деонтологічної підготовки, що максимально відповідає ідеальному уявленню про її успішність, ми виходили з необхідності її дослідження як процесу та результату, що дозволило виділити мотиваційно-ціннісний, когнітивно-деонтологічний та технологічний критерії.

Базовим показником ефективності деонтологічної підготовки менеджера освіти є його особистісна готовність до управлінської діяльності на основі усвідомлення професійного обов'язку та засвоєння норм професійної поведінки.

Критеріально оцінювальний компонент моделі деонтологічної підготовки менеджерів освіти передбачає розробку й упровадження процедури моніторингу, метою якого є оцінка стану деонтологічної підготовки для досягнення поставленої освітньої цілі (формування деонтологічної компетентності); виявлення відхилень і затруднень у реалізації мети; визначення пріоритетів

розвитку спеціальності у контексті зміни пріоритетів в управлінні освітою та підвищення вимог до керівника навчального закладу.

Зазначена мета обумовлюється комплексом функцій моніторингу якості освіти, а саме:

- освітньої, що передбачає вивчення і задоволення освітніх потреб суб'єктів моніторингу;
- інформаційно-прогностичної, виконання якої забезпечує регулярне отримання інформації про стан розвитку об'єкту моніторингу;
- діагностичної, що фіксує реальний стан об'єкта моніторингу;
- експертної, що передбачає здійснення експертизи стану розвитку об'єкта моніторингу згідно з визначеними дослідником науковими концепціями;
- адаптаційної, призначенням якої є усунення або мінімізація негативних наслідків сучасної ситуації розвитку об'єкта моніторингу;
- корекційна, що виявляється у застосуванні заходів удосконалення діяльності всіх суб'єктів управління щодо забезпечення якості деонтологічної підготовки керівників навчальних закладів на другому рівні вищої освіти.

Висновки і пропозиції. Розроблена й теоретично обґрунтована структурно-компонентна модель деонтологічної підготовки є адекватною реальній дійсності професійної підготовки менеджерів освіти, розкриває її складову, якою є деонтологічна підготовка, як цілісну систему у вигляді єдності цільового, теоретико-методологічного, змістово-процесуального, аналітико-результативного та критеріально-оцінювального компонентів, доступну для аналізу й корекції, відображає структурно-функціональну відповідність між моделлю та модельованим об'єктом, враховує специфіку професійної діяльності керівника навчального закладу, відображає здобуту кваліфікацію, загальні й спеціальні професійні знання, вміння, навички; особистісні якості, досвід соціальної й професійної поведінки здобувачів вищої освіти.

Подальші перспективи досліджень полягають у розробці критеріїв ефективності структурно-компонентної моделі деонтологічної підготовки менеджерів освіти в університетах, що відбивають специфіку деонтологічної компетентності як її результату.

Список літератури:

1. Артемов В.Ю. Теоретичні та методичні основи формування деонтологічної компетентності фахівців із організації захисту інформації з обмеженим доступом : дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / В.Ю. Артемов ; НАПН України, Ін-т вищ. освіти. – Київ, 2015. – 489 с.
2. Берека В.Є. Теоретико-методичні основи фахової підготовки магістрів з менеджменту освіти : дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / В.Є. Берека ; АПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. – Київ, 2008. – 581 с.
3. Васильєва М.П. Теоретичні основи деонтологічної підготовки педагога : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / М.П. Васильєва ; Харків. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Харків, 2004.
4. Вітвицька С.С. Практикум з педагогіки вищої школи : навч. посіб. / С.С. Вітвицька. – Київ: Центр навч. літ., 2005. – 396 с.
5. Гейзерська Р. Модель підготовки магістра економічного профілю / Р. Гейзерська // Гуманізація навчально-виховного процесу : наук.-метод. зб. наук. пр. / за заг. ред. проф. В.І. Скрипченка. – Слов'янськ: Видав. центр СДПУ, 2007. – Вип. XXXIV. – С. 22–29.
6. Головань М.С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду / М.С. Головань // Вища освіта України. – 2008. – № 3. – С. 23–30.
7. Даниленко Л.І. Модернізація змісту, форм та методів управлінської діяльності директора загальноосвітньої школи / Л.І. Даниленко. – Київ: Логос, 1998. – 140 с.
8. Калашнікова С.А. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки управлінців-лідерів в умовах сучасних суспільних трансформацій : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.06 «Теорія і методика управління освітою» / С.А. Калашнікова. – Київ, 2011. – 36 с.

9. Лозовецька В.Т. Модель / В.Т. Лозовецька / Енциклопедія освіти / АПН України ; голов. ред. В.Г. Кремень. – Київ: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
10. Луначек В.Е. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки керівних кадрів в умовах магістратури до управління якістю освіти : дис. ... д-ра пед наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л.Е. Луначек ; ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. – Харків, 2012. – 400 с.
11. Маслов В.І. Теоретична модель професійної компетентності керівника школи та її складові / В.І. Маслов // Підготовка керівника середнього закладу освіти : навч. посіб. / за ред. Л.І. Даниленко. – Київ: Міленіум, 2004. – С. 61–77.
12. Мачинська Н.І. Педагогічна освіта магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю: монографія / Н.І. Мачинська; за ред. докт. пед. наук, проф., член-кор. НАПН України С.О. Сисоєвої. – Львів: ЛьвДУВС, 2013. – 416 с.
13. Національна Доктрина розвитку освіти України // Освіта України. – 2002. – № 33. – С. 4–6.
14. Про вищу освіту : Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T141556.html.
15. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
16. Сорочан Т.М. Розвиток професіоналізму управлінської діяльності керівників загальноосвітніх навчальних закладів у системі післядипломної педагогічної освіти : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Т.М. Сорочан ; Луган. нац. пед. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2005. – 43 с.
17. Черненко Н.М. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління ризиками у навчальних закладах : дис. ... д-ра наук : спец. спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Н.М. Черненко ; Півден.-укр. держ. пед. ун-т ім. К. Ушинського. – Одеса, 2016. – 510 с.
18. Шадриков В.Д. Новая модель специалиста: инновационная подготовка и компетентностный подход / В.Д. Шадриков // Высш. образование сегодня. – 2004. – № 4. – С. 28–31.

Задорожная-Княгницкая Л.В.

Мариупольский государственный университет

СТРУКТУРНО-КОМПОНЕНТНАЯ МОДЕЛЬ ДЕОНТОЛОГИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ МЕНЕДЖЕРОВ ОБРАЗОВАНИЯ В УНИВЕРСИТЕТЕ

Аннотация

В статье обоснована разработанная автором модель деонтологической подготовки менеджеров образования в университетах. Основной целью ее разработки является поэтапная реализация ее содержания и формирования деонтологической компетентности как фактора надлежащего выполнения профессионального долга. Раскрыто комплекс методологических подходов (системный, личностный, аксиологический, деятельностный, синергетический, деонтологический, компетентностный) и систему принципов (методологических, специальных, специфических), на которых строится модель. Описаны ее гносеологическая, дескриптивная, трансляционная, пояснительная, прогностическая функции. В обоснованной структурно-компонентной модели отражена взаимосвязь таких блоков: организационно-целевого, теоретико-содержательного, деятельностно-формирующего, результативно-оценочного. **Ключевые слова:** деонтологическая компетентность, деонтологическая подготовка, модель деонтологической подготовки, компонент модели, функции модели, методологический подход.

Zadorozhna-Knyagnitska L.V.

Mariupol State University

STRUCTURAL AND COMPONENT MODEL OF DEONTOLOGICAL PREPARATION OF EDUCATION MANAGERS IN THE UNIVERSITIES

Summary

The author's model of deontological preparation of education managers in universities is substantiated in the article. The main purpose of its development is the implementation of its content and the formation of deontological competence as a factor of the proper realization of professional duties. The author reveals a complex of methodological approaches (systemic, personal, axiological, activity, synergetic, deontological, competent) and a system of principles (methodological, special, specific) on which the model is being built. Its gnoseological, descriptive, translational, explanatory, and prognostic functions are described. The interconnection of such blocks is reflected in the structural and component model: organizational and target, theoretically and content, activity and forming, productive and appraisal.

Keywords: deontological competence, deontological preparation, the model of deontological preparation, a model component, functions of the model, methodological approach.